

Radivoje M. Topić

PROJEKTOVANJE POSTROJENJA I PROCESNIH I ENERGETSKIH SISTEMA

MAŠINSKI FAKULTET UNIVERZITETA U BEOGRADU

**MAŠINSKI FAKULTET
UNIVERZITETA U BEOGRADU**

Prof. dr Radivoje M. Topić

**PROJEKTOVANJE POSTROJENJA
I PROCESNIH I ENERGETSKIH
SISTEMA**

Beograd 2013.

Prof.dr Radivoj M. Topić

PROJEKTOVANJE POSTROJENJA I PROCESNIH I ENERGETSKIH SISTEMA

I izdanje

Izdavač:

UNIVERZITET U BEOGRADU
MAŠINSKI FAKULTET
Kraljice Marije br. 16, 11000 Beograd

Za izdavača:

Dekan, prof. dr Milorad Milovančević

Urednik:

Prof. dr Aleksandar Obradović

Recenzenti:

Prof. dr Martin Bogner
Prof. dr Bogosav Vasiljević

Tehnički urednik:

Goran Janjić, dipl. inž. maš.

Korice:

Aleksandra Dolović

Ilustracije:

Aleksandra Aleksić

Štampa i povež:

„Planeta print“, Ruzveltova br. 10
11 000 Beograd

Odobreno za štampu:

Odlukom dekana Mašinskog fakulteta u Beogradu
br. 242/13 od 20. 06. 2013.

Tiraž:

100 primeraka

ISBN 978-86-7083-814-7

SADRŽAJ

Predgovor	9
Glava I • UVODNE NAPOMENE	11
1.1. TEHNOLOŠKA REŠENJA, PROJEKTOVANJE I KONSTRUISANJE	11
Glava II • OBJEKTI SA ZAŠTIĆENIM PROSTOROM	15
2.1. PREGLED KARAKTERISTIČNIH REŠENJA	15
2.2. NAČINI I SISTEMI ZA OBEZBEĐENJA MIKROKLIME U UŽEM SMISLU	17
2.3. OSNOVNI NAČINI OBEZBEĐENJA MIKROKLIME	18
2.4. OSNOVNI SISTEMI ZA OBEZBEĐENJE MIKROKLIME	18
2.5. DEFINISANJE RADNIH USLOVA OBJEKATA SA ZAŠTIĆENIM PROSTOROM I PRORAČUN	21
2.5.1. Bilansiranje i definisanje energetskog režima objekta sa zaštićenim prostorom	21
2.6. TERMOTEHNIČKI PRORAČUN I DEFINISANJE MATEMATIČKOG MODELA	23
2.7. DEFINISANJE I IZRADA PROGRAMA ZA OPTIMIZACIJU OBJEKATA SA ZAŠTIĆENIM PROSTOROM	24
Glava III • PROJEKTOVANJE UREĐAJA I POSTROJENJA ZA SUŠENJE	27
3.1. PRORAČUN PNEUMATSKO-DOBOŠASTIH I DOBOŠASTIH SUŠARA	27
3.1.1. Prenos toplote u komori za sušenje	27
3.1.2. Upoređivanje različitih ispuna sa aspekta prenosa toplote	29
3.1.3. Analiza rada postrojenja AVM-04	31
3.2. ODREĐIVANJE KONSTRUKTIVNIH PARAMETERA PNEUMATSKO- DOBOŠASTIH SUŠARA	31
3.2.1. Određivanje i promena temperature duž komore za sušenje	32
3.2.2. Toplotni bilans i maseni protok apsolutno suvog agensa sušenja	33
3.2.3. Poluprečnik bubnja komore za sušenje – R	34
3.2.4. Gustina agensa sušenja	34
3.2.5. Definisanje visine padanja (preko ugla sipanja, prečnika bubnja i širine lopatica)	35
3.2.6. Srednja brzina strujanja agensa sušenja	35
3.2.7. Broj obrtaja komore za sušenje	37
3.2.8. Brzina kretanja materijala kroz komoru za sušenje (duž bubnja)	37
3.2.9. Opterećenje komore za sušenje ili poprečnog preseka materijalom ...	40
3.2.10. Pojmovi vezani za količinu materijala u komori za sušenje	42
3.2.11. Kriterijum prohodnosti (I)	43

3.3. KONSTRUKTIVNE DIMENZIJE VIŠEPROLAZNIH BUBNJEVA	45
3.4. METODE ODREĐIVANJA REŽIMA SUŠENJA.....	47
Glava IV • KORIŠĆENJE SUNČEVE ENERGIJE ZA SUŠENJE	
I DRUGE NAMENE	53
4.1. KARAKTERISTIKE SOLARNE ENERGIJE	53
4.1.1. Korišćenje Sunčeve energije za sušenje	53
4.1.2. Rešenja za sušenje korišćenjem solarne energije	54
4.1.2.1. Prijemnici solarne energije	54
4.1.3. Vrste solarnih sušara	56
4.1.4. Karakteristike i prikaz koncepcije rešenja pokretne, univerzalne, ekološke, komorne solarne sušare za sušenje bioloških materijala.....	62
4.1.5. Bilansiranje postrojenja za sušenje i matematički modeli	65
4.1.6. Matematički modeli procesa sušenja u rešenjima za korišćenje solarne energije	67
4.1.7. Matematički model procesa sušenja u solarnoj sušari	71
4.2. KORIŠĆENJE SUNČEVE ENERGIJE ZA PROCESSE DESALINIZACIJE I DESTILACIJE VODE	73
4.3. KORIŠĆENJE SUNČEVE ENERGIJE ZA PROCES TERMIČKE OBRADE BETONA.....	75
4.4. DOBIJANJE ELEKTRIČNE ENERGIJE KORIŠĆENJEM SUNČEVE ENERGIJE	75
4.4.1. Direktno dobijanje električne energije korišćenjem Sunčeve energije ..	75
4.4.1.1. PV moduli za korišćenje Sunčeve energije	76
4.4.1.2. Karakteristike PV modula za korišćenje Sunčeve energije	77
4.4.1.3. PV sistemi za korišćenje Sunčeve energije i tipovi	80
4.4.2. Indirektno dobijanje električne energije korišćenjem Sunčeve energije.....	87
4.4.3. Kombinovanje sistema za korišćenje Sunčeve energije sa sistemima na bazi indirektnih oblika Sunčeve energije i drugim sistemima	92
4.4.4. Uskladištenje Sunčeve energije	93
4.4.4.1. Uskladištenje Sunčeve energije zagrevanjem	94
4.4.4.2. Uskladištenje Sunčeve energije korišćenjem latentne toplote	96
4.4.4.3. Ostale metode uskladištenja Sunčeve energije	96
4.4.4.4. Postojeći sistemi za skladištenje, akumulaciju energije	97
Glava V • ENERGIJA VETRA	99
5.1. TEORIJA VETROMOTORA, KOEFICIJENT ISKORIŠĆENJA ENERGIJE VETRA	99
5.2. AERODINAMIČKE KARAKTERISTIKE VETROMOTORA	101
5.3. SISTEMI ZA REGULISANJE BRZINE OBR TANJA KOLA I SNAGE VETROMOTORA I AUTOMATSKU ORIJENTACIJU KOLA PRI PROMENI PRAVCA BRZINE VETRA	103
5.4. IZBOR REŠENJA I PRORAČUN SNAGE VETROMOTORA.....	105

5.4.1. Vjebulova raspodela i njen značaj za analizu lokacije i projektovanje vetromotora.....	107
5.5. OSNOVNI DELOVI VETROELEKTRANA (POSTROJENJA)	108
5.5.1. Kolo.....	110
5.5.2. Vratilo i prenosnik	111
5.5.3. Električni generator.....	111
5.5.4. Sistemi za regulaciju.....	113
5.5.5. Stub.....	113
5.5.6. Temelj	114
5.5.7. Priklučivanje vetroelektrana na elektroenergetski sistem.....	115
5.5.8. Havarije.....	116
5.5.9. Zauzimanje prostora	116
5.5.10. Izgradnja vetroelektrana s obzirom na uslove u prostoru.....	117
Glava VI • PROJEKTOVANJE ENERGETSKIH POSTROJENJA ZA KORIŠĆENJE BIOGASA	119
6.1. PRINCIP KONSTRUISANJA DIGESTORA.....	119
6.1.1. Definisane debljine zida digestorske posude	121
6.1.2. Dimenzionisanje pokretne kupole.....	122
6.2. ZAGREVANJE SUPSTRATA	122
6.3. DIMENZIONISANJE CEVNIH GREJAČA	126
6.4. IZOLACIJA DIGESTORSKE POSUDE	127
Glava VII • PROJEKTOVANJE ENERGETSKIH POSTROJENJA ZA KORIŠĆENJE BIOMASE	129
7.1. OSNOVNI PRINCIPI ENERGETSKE VALORIZACIJE	129
7.2. BRIKETIRANJE I PELETIRANJE	130
7.3. KRATAK PRIKAZ KONCEPCIJE REŠENJA POSTROJENJA ZA VISOKOTEMPERATURNI SUŠENJE STRUGOTINE	132
7.4. PRIKAZ KONCEPCIJE POSTROJENJA ZA VISOKOTEMPERATURNI SUŠENJE STRUGOTINE I TOK PROCESA.....	137
Glava VIII • KORIŠĆENJE TOPLOTNE PUMPE U PROCESIMA SUŠENJA	139
8.1. UVODNE NAPOMENE	139
8.2. OSNOVE TOPLOTNIH PUMPI.....	140
8.3. PRINCIP RADA SUŠARE SA TOPLOTNOM PUMPOM	142
8.4. PREDNOSTI I NEDOSTACI PROCESA SUŠENJA SA TOPLOTNOM PUMPOM	143
8.5. ENERGETSKA EFIKASNOST	143
8.6. NAČIN SUŠENJA I KONFIGURACIJA SISTEMA ZA SUŠENJA.....	144
8.7. VIŠESTEPENE TOPLOTNE PUMPE U PROCESU SUŠENJA	145
8.8. REALNO VREME KONTROLE PROCESA SUŠENJA U OKRUŽENJU	146

8.9. USTALJENI I VREMENSKI PROMENJLJIVI RADNI REŽIMI.....	148
8.10. SUŠENJE SA KONSTANTIM PARAMETRIMA REŽIMA RADA.....	148
8.11. SUŠENJE SA PREKIDNIM REŽIMOM RADA, VREMENSKI ZAVISNO DOVOĐENJE ENERGIJE.....	148
8.12. KINETIKA SUŠENJA.....	149
8.12.1. Prekidni režim rada, vremenski zavisno dovođenje toplote	149
8.12.2. Kriva sušenja	150
8.12.3. Temperatura površi materijala, temperaturna kriva.....	150
8.12.4. Površinska vlažnost, krive sušenja.....	151
8.12.5. Vremenski promenljivi režimi sušenja	152
8.13. INDUSTRIJSKA PRIMENA.....	152
9.13.1. Sušara sa toplotnom pumpom za sušenje drveta	152
9.13.2. Sušara sa toplotnom pumpom u procesu proizvodnje hrane.....	153
8.14. SUŠARE SA TOPLOTNOM POMPOM I RAZLIČITIM NAČINIMA DOVOĐENJA TOPLOTE.....	154
8.14.1. Sušare sa fluidizovanim slojem i toplotnom pumpom	154
8.14.2. Infracrvena sušara sa toplotnom pumpom	155
8.14.3. Radio frekventna sušara sa toplotnom pumpom.....	157
8.14.4. Kombinovana rešenja za sušenje sa korišćenjem Sunčeve energije i toplotne pumpe i sistema za akumulaciju energije	158
8.15. SREDSTVA ZA HLAĐENJE	160
8.16. PRILAGODLJIVOST TOPLOTNE PUMPE U PROCESU SUŠENJA	161
8.17. BUDUĆI TRENDOM KORIŠĆENJA TOPLOTNE PUMPE U PROCESU SUŠENJA, RAD VIŠE SUŠARA.....	161
Glava IX • SKLADIŠTENJE	163
9.1. UVODNE NAPOMENE	163
9.2. PRORAČUN SISTEMA ZA AKTIVNU VENTILACIJU	166
Glava X • DESOLINIZACIJA	173
10.1. UVODNE NAPOMENE	173
10.2. SOLARNA DESALINIZACIJA.....	173
10.2.1. Faze prerade pitke vode.....	175
10.2.2. Metode desalinizacije	175
10.2.3. Načini desalinizacije	175
10.2.3.1. Destilacija.....	175
10.2.3.2. Membranski procesi	175
10.3. EKSPERIMENTALNE TEHNIKE	176
10.4. NOVE TEHNOLOGIJE	176
10.5. UTICAJ NA OKOLINU	178
10.6. POSTOJEĆA POSTROJENJA U SVETU	179

LITERATURA	181
PRILOZI	185
PRILOG 1 • PROJEKAT POSTROJENJA ZA SUŠENJE PESKA.....	185
PRILOG 2 • PRORAČUN PROIZVODNOSTI POSTROJENJA ZA SUŠENJE DRVETA.....	205
PRILOG 3 • TOPLOTNA PUMPA	227
PRILOG 4 • POJEDINAČNA REŠENJA SOLARNIH SUŠARA I TREND RAZVOJA.....	229
PRILOG 5 • SOLARNA PEĆ.....	254
PRILOG 6 • PROJEKTOVANJE POSTROJENJA ZA PROIZVODNJU BIOGASA	256
PRILOG 7 • PROJEKTOVANJE DIGESTORSKE POSUDE I HIDRAULIČNOG CILINDRA POSTROJENJA ZA BIOGAS, NA OSNOVU PREPORUKA	269
PRILOG 8 • ENERGIJA VETRA	273

PREDGOVOR

Inženjer danas mora da zna ne samo etape proizvodnje – od projektovanja do montaže opreme i njene eksploatacije, već i da vlada metodama elektronsko računarske tehnike i da ima jasne predstave o osnovnim pravcima razvoja nauke i tehnike.

Većina sistema za snabdevanja potrošača energijom se karakteriše različitim potrebama i neravnomernim opterećenjima ne samo u toku godine već i u toku dana i noći

Zbog rasta energetske potreba, sve više se postavlja pitanje energetske efikasnosti i zaštiti životne sredine i korišćenju sigurnih netradicionalnih, u prvom redu obnovljivih izvora energije.

U knjizi su dati kratak opis i karakteristike i metodi projektovanja, modeliranja i optimizacije postrojenja i procesnih i energetske sistema

Autor će smatrati da je ostvario svoj cilj, ako ova knjiga obezbedi studentima lakše izučavanje problematike vezane za nastavni program a inženjerima, projektantima i konstruktorima olakša rad u oblasti razvoja, korišćenja i eksploatacije postrojenja za sušenje i procesnih i energetske sistema.

Autor zahvaljuje uvažanim recenzentima na dragocenim i korisnim savetima i sugestijama.

Sve dobronamerne primedbe, uočene greške i sugestije autor će rado prihvatiti.

Autor